

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta, poštni predal 22.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Ljubljana VII, Zadržni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para, De-
belo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 88.

Sobota 26. oktobra 1929.

Leto IV.

Odstop francoske vlade.

V Franciji se javno politično mne-
nje nekam preorientira. Borba proti
Poincareju je trajala dolgo, dokler ga
je namestil Aristid Briand, ki je na
seji zbornice, ki se je sešla po treh me-
secih počitnic dne 22. t. m., odstopil.
Briand je na seji poročal, da je vlada
prevzela nalogo, da uredi reparacijsko
vprašanje. Vlada ni bila v položaju, da
bi predložila haške dogovore zborni-
nici odobritev, nima po kljub temu na-
mena, da bi izkoriščala sedanji polo-
žaj, da ostane na oblasti. Konvencije
niso še sestavljene, izjavlja pa, da ta-
koj odstopi, ko doseže svoj cilj. Bri-
and je hotel razpravo o poročilu od-
ložiti, toda v debato so posegli soci-
jalist Leon Blum in drugi, na kar se je
glasovalo o odgoditvi razprave. Za
Briandov predlog je glasovalo 277 po-
slancev, proti pa 288, kar se smatra
kot nezaupnica vladi, ki je takoj od-
stopila.

Predsednik republike je demisijo
vlade sprejel.

Demisija vlade je prišla nepričako-
vano ter je za Francijo jako neprijetna.
Za splošni politični razvoj v Franciji
pa utegne biti demisija od koristi, ker
se je s tem občutno skrhala reakcijsko
politika.

Že dopolnilne volitve v Franciji, ki
so se vršile pred nekaj dnevi, so poka-
zale majhen preokret na levo; zato je
tudi pričakovati, da bo nova vlada
imela več levičarskega lica, ker je bila
že dosedanja večina parlamenta skraj-
no nezanesljiva. Nova vlada bo ne-
dvomno še bolj podpirala dogovore v
Haagu, kakor tudi ostala vprašanja, v
katerih gre za utrditev miru in med-
narodni sporazum.

Politični boj ni šel toliko proti raz-
nim dogovorom, tudi ne proti Briandu,
kakor proti splošni politiki odstopivše
vlade.

Zaradi tega utegne Briand tudi v
novi vladi prevzeti ministrstvo za zu-
nanje stvari.

Avstrijski ustavni načrt bojna napoved.

Avstrijski socialni demokrati sma-
trajo predloženi ustavni reformni na-
črt za bojno napoved. Dr. Renner, ki
je gotovo eden najmirosljubnejših so-
cijaldemokratskih poslancev in
taktičnih obenem, je moral na seji par-
lamenta 22. tm. izjaviti, da bi ne smela
v tako kritičnem gospodarskem vpraša-
nju, kakor je v Avstriji, nobena vlada
vlačiti v areno političnih borb tako
važnega vprašanja, kakor je reakcijska
zahteva po izpremembi ustave. Vsaka
druga uvidevna vlada bi rekla, pus-
tismo to sedaj in rešimo gospodarsko
pustvo pred nepravilnostmi.

Mesto tega smo pa dobili ustavni
predlog, po katerega določbah bo po-
stavljenih 43 odstotkov prebivalstva
izven zakona. Ustavni načrt, kakršen
je, je goreča baklja, ki je zabijana v
vrste prebivalstva. Proti volji socialne
demokracije usiljujete borbo, ki jo so-
cijalna demokracija mora sprejeti. Z
novim ustavnim načrtom se jemlje vse
kompetence deželam. In ravno ustava
je velike važnosti, da štiti posameznika
in korporacije proti samovolji oblasti
in celo proti samovolji zakonodajstva.

V tem mnenju se strinjajo z dr.
Rennerjem tudi razni učenjaki. Znani
dunajski profesor in strokovnjak za
ustavna vprašanja je objavil članek, v
katerem pravi, da je načrt nedemokra-
tičen in ima namen zadušiti vsakršen
vpliv opozicije in manjšin na oblast in
zakonodajo.

Iz zadnjih objavljenih reform za
ustavo kakor tudi iz strokovnjških
mnenj lahko posnemamo, da ima avstrijska
reakcija namen, uvesti razredno
»parlamentarno« diktaturo, ki naj jo
sankcionira usiljevana reforma ustave.

Če se tej reformi s tako odločnostjo
upirajo stari voditelji socialne demo-
kracije, če načrt reforme obsojajo naj-
večji filozofi in znanstveniki, potem
moramo vedeti, da so slabe, da so kri-
vične. Odtod in tako moramo tudi ra-
zumeti boj avstrijske socialne demo-
kracije proti nameravani reviziji ustave.

Avstrijski kancler dr. Schober je
dne 18. t. m. predložil vladni predlog
za izpremembo ustave zbornici in ga
obrazlagal v daljšem govoru.

V glavnem obsega načrt nasled-
nje važnejše izpremembe:

Dunaju se da do države povsem
novo upravno stališče. Vzrok temu
namenu so upravne zadeve. Dunaj
postane neposredno državi

podrejeno glavno mesto in izgubi
pravice samostojne dežele, ki jo je
doslej imelo. Dobi seveda tudi ob-
činski svet, župana in mestni senat
ter za posebne posle kolegijske ob-
lasti. Zakonodajna gre Dunaju v isti
meri, kakor bo šla po novem načrtu
zveznim deželam. Zakonodajno me-
sta se bo pa uredilo s posebnim fi-
nančnim zakonom. Zakonodajna ob-
last je občinski svet. Občinskih od-
bornikov sme biti največ šestdeset.

Župan bo izvrševal politično ob-
last okrajnega glavarja ter bo v svo-
jem poslovanju podrejen dotičnim
ministrom naravnost. Župan se bo
moral ravnati po navodilih pristojnih
ministrov in vlade. Ako bi tega ne
hotel, sme vlada te posle županu od-
vzeti in jih vršiti po svojih organih.
Vrhutega sme vlada obtožiti župana
pri ustavnem sodišču zaradi nepo-
korščine vladnim organom in kršitve
zakonov. Z obsodbo preneha obsoje-
nec biti župan.

Samoupravne posle vrše župan
in mestni senat, ki obstoja iz župana
in podžupana ter sme imeti največ
deset drugih članov.

Vlada sme v štirih tednih po skle-
panju vsak sklep razveljaviti, če se
ji zdi protidržaven, ali nezakonit. Ob-
činski svet se sme proti razveljav-
ljenju pritožiti na upravno sodišče.

Dosedanji šolski svet se podredi
naravnost učnemu ministru; prej je
veljal kot deželni šolski svet. Ob-
enem se oblast šolskega sveta omeji
samo na ljudsko šolstvo in učiteljska.

Dunaj bo tudi glede kontrole pod-
rejen v bodoče državnemu račun-
skemu dvoru.

Dunajska policija bo podrejena
naravnost notranjemu ministru. Du-
najska občinska straža se bo razpu-
stila in koncesije za gledališča, kina
in druge prireditve, dalje straže pri
teh prireditvah, vse to preide v pod-
ročje državne policije.

Te stvari se tičejo doslej avto-
nomnega mesta Dunaja, ki nikakor
ne zasluži takega poniževanja, ko je
zlasti v zadnjih letih vodilo daleč po
svetu priznано dobro občinsko po-
litiko.

Sicer pa obsega Schoberjev go-
vor dve običajni frazi, katerih ena
pravi avtoriteto oblasti, druga pa de-
politizacijo uprave in končno, da naj
se predsednik republike voli po
splošnem glasovanju.

Naravnost smešno je, če sedaj v
Avstriji večinska stranka (ki je v
razsulu) krščanskih socialcev govo-
ri o depolitizaciji, ker hoče reformo
ustave izvesti ravno zato, da obvla-
da ves upravni aparat — politično.
Izprememba ustave je naperjena v
prvi vrsti proti Dunaju, toda zadene
vse avtonomne korporacije, ki goto-
vo že iz egoističnih, če ne demokra-
tičnih razlogov ne bodo soglašale z
reformo.

Omenjali smo že zadnjič, da je
proti načrtu reforme vsa avstrijska
demokratska javnost. Socialni de-
mokrati izjavljajo v »Arbeiter-Zei-
tung«, da se izprememba v takem
zmislu ne sme in ne sme izvesti, da
se ne bo izvedla, naj velja, kar hoče.

Pred volitvami v Čehoslovaški.

Meseca novembra 1925 je bila vo-
ljena, meseca septembra letos razpu-
ščena zbornica v Čehoslovaški. Čeho-
slovaška zbornica se voli na šest let,
senat pa celo na osem let. Zbornica
torej ni poslovala do konca svoje za-
konite dobe. Vlada se je v tem času
menjala trikrat, sedanja pa vodi posle
že tri leta, kar je razmeroma dolga do-
ba, zlasti, če pomislimo, da je slonela
sedanja vlada na koalicijski sedmih me-
ščanskih strank. To dokazuje, da se
ob visoko razvitem demokratičnem ču-
tu, čeprav ima Čehoslovaška jako raz-
vito strankarstvo, hoče upravljati dr-
žavo parlamentarnim potom in demo-
kratično.

V zadnjem času vladna večina ni
bila prav zanesljiva. Zanesljivi niso
bili Nemci in slovaška ljudska stranka
je stala pod vtisom Tukovega procesa

In ravno socialni demokrati ima-
jo usodo reforme ustave v rokah, ker
načrt brez socialnih demokratov ne
more dobiti dv tretjinski večino, ki
je po ustavi potrebna. Dvomimo, da
bi hotel dr. Schober, ali politične
stranke, ki hočejo reformo vsiliti kot
nekako razredno orožje proti delav-
stvu, imeli pogum, ta svoj načrt krat-
komalo oktroirati.

Morda so potrebne reforme usta-
ve, morda konsolidira politične raz-
mere pametna državna politika, to-
da, dokler ima ta politika razreden
značaj močnejših, usurpacijo poli-
tično-upravne moči v svrhu razred-
ne diktature nad onimi, ki se bore
za svojo pravico, za enakravnost,
toliko časa ne bodo mogle prinesiti
željenega miru v Avstriji.

v bodoče izven kombinacije. Iz teh
razlogov je vlada razpustila parlament,
da da političnim strankam priliko, da
se konsolidirajo ter pokažejo sliko, na
podlagi katere bo mogoče upravljati
državne upravne posle z obnovljeno
stabilnostjo.

Strankarstvo je izredno razvito. Če
se ne upošteva dveh nemških strank in
Madžarov, je dobila vsaka dosedanja
vladna stranka svojo ozicijsionalno
stranko, češ, da stranke niso mogle
vršiti svojega programa. Tudi l. 1925
je bilo tako. Edina izjema v tem po-
gledu je čehoslovaška republikanska
stranka.

Čehoslovaški vladni krogi pričaku-
jejo, da bo rezultat ugodnejši, kakor
leta 1920 ali 1925, ker so se stranke
privadile demokratičnemu pozitivnemu
parlamentarnemu delu.

Mezdno gibanje rudarjev pri TPD zaključeno

Kolektivna pogodba podpisana.

Pondeljek, dne 21. t. m., je za ru-
darje TPD vseh revirjev zgodovinski
dan. Po letu 1923. se je rudarsko
delavstvo zopet zavedlo, da je v or-
ganiziranosti njegova moč. In dne
21. t. m. je doseglo zopet sklenitev
kolektivne pogodbe.

Organizirani rudarji so postavili
svoje zahteve. Te zahteve priobču-
jemo v zgornjem dopisu.

Pogajanja so trajala od pol 11.
do 19. ure nepretrgoma ter so kon-
čala s popolnim sporazumom. Delav-
stvo je dobilo kolektivno pogodbo, ki
ureja večinoma vse stavižene zahte-
ve delavstva. Mesto zahtevanega
zvišanja mezd — česar družba ni ho-
tela priznati in bi se na tej točki lah-
ko pogajanja razbila, če bi se trdo-
vratno vztrajalo na tej zahtevi — je
družba pristala na enkratni nabavni
prispevek, ki se bo izplačal 15. de-
cembra in ki znaša za prvo katego-
rijo 375, za drugo 300, za tretjo 225
in za četrto kategorijo 150 Din.

Protokol, ki ga tukaj priobču-
jemo, se glasi:

PROTOKOL

sporazuma med Trboveljsko premogokopno
družbo na eni strani in zastopniki delavstva
družbe, sklenjen 21. oktobra 1929.

Pri današnji razpravi se je sporazumno
določilo sledeče:

1. Minimalne mezde ostanejo v veljavi,
in sicer:

I. kategorija	40 Din
II. kategorija	35 Din
III. kategorija	30 Din
IV. kategorija a)	25 Din
b)	20 Din

Dosedaj veljavne stalne plače in akordne
plače ostanejo neizpremenjene v veljavi.
2. Dodelitev akorda se naj izvrši na
kraju delovnega mesta najdalje tri dni po
nastopu dela dotične nasadbe.

3. Delavec se ne premesti iz dosežene

kategorije v nižjo, razen v slučaju kazni v
smislu službenega reda.

4. Jamski les in ves tozadevni material,
ki ga rabi delavstvo pri izvršbi svojega
dela, se naj po možnosti pripravi v dovoljni
množini na etažah. V slučaju, da se ne more
dostaviti pravočasno, pristoja delavcu od-
škodnina.

5. Odškodnina za izredno uporabo raz-
streliva se uredi z dotično nasadbo po upo-
števanju krajevnih delovnih razmer, s pri-
merno doklado.

6. Za delo na Sv. večer od 10. ure zve-
čer do 6. ure zjutraj, potem na božični
praznik in Veliko nedeljo, se prizna 100%
doklado na minimalne ali akordne mezde.

7. Glede dela pri slabem vremenu ve-
ljajo sledeča določila:

Vsi delavci, od katerih dela je nepo-
sredno odvisno jamsko delo (separacija,
prevažanje, lesni delavci, rampe itd.), so
primorani delati tudi pri deževju. Izvzeti
so samo nalivi, hudourniki ali ploha, takrat
namreč delavec prebije pod streho in dobi
za isti čas minimalno plačo. To prekinjenje
dela pa ne sme trajati dalje, kakor je to
neobhodno potrebno.

Pri obratih, ki ne stoje v neposredni
zvezi z jamo in dnevnim kopom, n. pr. ope-
karna, stavbeni obrat, različni zunanji de-
lavci, katerim dež ali sneg delo onemogoči,
se dodeli delavcem drugo delo; če to ni
mogoče, se postopa po § 1154 b Splošnega
drž. zakonika.

Za vsako delo pri deževju se bo pla-
čevala doklada, in sicer dobi delavec 50%
temeljne plače več. Ta doklada se računa
samo za faktični delovni čas, izvzemši hu-
dourni, plohe etc. Če kak delavec pri dežju
ali snegu noče delati, ima družba pravico
istega poslati domov brez odškodnine. Za
slučaj, da preskrbi družba delavcem de-
ževne plašče, odpade doklada 50%.

8. Vsem onim delavcem, katerim druž-
ba ne more nuditi stanovanja, se prizna
stanarina, in sicer: oženjenim 40 Din, sam-
cem 20 Din mesečno.

9. Uvrstitev in napredovanje rokodel-
cev v delavske kategorije se izvrši po važ-
nosti dela in po zmognosti dotičnega. Nad-
dnevni zmognosti delavci se uvrstijo najkas-
neje po 8 letni službi pri družbi v katego-
rijo kopačev.

10. Vojaška vežba se ne smatra za ukl-
nitev službenega razmerja in se da tem de-
lavcem dopust.

Pri sprejemanju novih delavcev se bo v prvi vrsti upoštevalo iz aktivne vojaške službe se vrtniške delavce pri uvrstitvi v isto kategorijo, katero so imeli pred nastopom kaderskega roka.

11. Deputatni premog dobivajo vsi oženjeni delavci, ki so v kopaški kategoriji in ki stanujejo v rudniškem ali lastnem zasebnem stanovanju. Polovico deputatnega premoga pa dobe izjemoma tudi samski delavci kopaške kategorije, če stanujejo s starši v skupnem gospodinjstvu.

12. Vse spore, ki so lokalnega značaja, kakor: vzroki premale storitve vsled pomanjkanja vozilov, slabih prog, vode, zraka, vročine ali vsled drugih obratnih razmer, se upoštevajo in urejajo v sporazumu dotičnega obratnega vodstva pri zaslišanju prizadetega delavca v prisotnosti zaupnika II. skupine rudarske zadrage.

13. Družba bo tudi nadalje preskrbela zalivcem potrebne skornje.

14. Družba bo izplačala 15. decembra t. l. sledeči enkratni prispevek:

I. kategoriji	375 Din
II. kategoriji	300 Din
III. kategoriji	225 Din
IV. kategoriji	150 Din

vendar se ta prispevek izplača samo onim delavcem, kateri so bili že 6 mesecev v službi družbe in se bo za vsak neopravičen »blau« v mesecu novembru odtegnilo 26. del tega enkratnega prispevka.

15. Ta sporazum velja do nadaljnjega in se obojestransko lahko odpove s 6 mesečnim odpovednim rokom.

Ljubljana, dne 21. oktobra 1929.

Od strani Trboveljske premogokopne družbe:

Skubec m. p.
Heinrich m. p.

Za Zvezo industrijev:
Šuklje m. p.

Za delavstvo družbe:
Za Delavsko zbornico:
J. Kopač m. p.

Za Zvezo rudarjev Jugoslavije:
J. Arh m. p.

Za Narodno strokovno zvezo:
Kravos Vladimir m. p.

Za Jug. strokovno zvezo:
Vilko Pitako m. p.

Nos. II. skupine rudarske zadrage:
Štruc Jakob m. p.

Prvi korak je prekoračen. Bil je najtežji. Rudarji so pri tem koraku spoznali in se sami na lastni koži prepričali, kaj je to, biti organiziran, kaj pomeni strokovna organizacija.

Zato vsi v »Zvezo rudarjev Jugoslavije«. Kdor pa še tega ne sprevidi niti sedaj, kdor agitira in dela proti strokovni organizaciji, je sluga kapitalizma.

To si zapomnite, rudarji!

zajamčena šele takrat, če bodo vseučilišča znala varovati ta najvažnejši privilegij, ki ga znanost neobhodno potrebuje, ker, če znanost ni svobodna, se ne more razvijati.

Ljubljanski občinski svet je imel v sredo sejo. Seja je rešila precej formalnosti. Župan je poročal, da je finančni minister popravljeni proračun in posojila mestne občine potrdil. Iz občinskega sveta je izstopil inž. Dušan Serbec, ker je bil imenovan za Dravskega banan. Dalje sta izstopila prof. dr. Rožič in prof. Osana. — Sklenilo se je, da se najame sedem milijonov dinarjev posojila za regulacijo svetokriškega okraja in Dunajske ceste. — Pod vtiskom dogodkov so na magistratu zopet izpreminjali imena trgov in ulic; do zaključka sicer niso prišli in se bo o stvari sklepalo, ko se predlože načrti. To prekrševanje ulic ob vsaki malenkostni epizodici v življenju je tečna stvar, ki tudi z ozirom na orijentacijo ni prav nič priporočljiva. Če že kdo hoče sam ali pa na račun javnosti slaviti to ali ono stvar, naj da denar, pa se bodo postavljali spomeniki; orijentacije po mestu pa zaradi tega ni treba otežkovati. — Govorili so na seji tudi o regulaciji Celovške ceste, Seja se je v petek nadaljevala.

Državna policija se spremeni v mestno policijo. V zvezi z novo razdelitvijo države ostane državna policija samo na sedežih banov, v vseh ostalih mestih bodo vzdrževala policijo mesta, seveda pod nadzorstvom banov.

Franc Šuklje — osemdesetletnik. Dne 21. t. m. je obhajal bivši deželni glavar kranjski, Franc Šuklje, osemdeseti rojstni dan. Šuklje je bil po poklicu profesor ter je postal dvorni svetnik, ko je bil dodeljen zalogi šolskih knjig na Dunaju. Sedaj živi na graščini Kamen pri Novem mestu. Mož je imel važno politično vlogo v bivši klerikalni stranki in se je bavil zlasti z različnimi političnimi problemi ter je še povsem sveže živahnosti.

Kako so špekulirali z avstrijskimi tisočaki. Ob zamenj avstrijskih bankovcev leta 1922 so v Osejku nekateri podjetniki deponirali pri trgovski zbornici 15.000 bankovcev po tisoč dinarjev. Finančno ministrstvo je potem te tisočake pregledalo, če niso žigi ponarejeni. Pravi žigi so bili le na 369 tisočakih. Tako se je takrat že ničvredni denar vtihotapljal v državo.

Velika sleparija pri dobavah. Železniški uradniki so naročali pri šumskem podjetju »Pobeda« v Banjaluki prage za železniške tire. Podjetje je dobavilo prage enkrat, plačani so pa bili trikrat. Višji železniški uradniki so bili namreč dogovorjeni s podjetjem. Sprejemali so tudi blago, ki ni odgovarjalo predpisom. Država je oškodovana za več stotisoč dinarjev. Goljufijo je ovidil uradnik, ki je bil odpuščen iz službe. Obdolženci so bili izročeni sodišču. No, seveda, če so tako delali, potem pač ni moglo biti govora o dobrem gospodarstvu z državnim imetjem.

Delavska vlada v Avstraliji. Ker je delavska stranka dobila pri zadnjih volitvah absolutno večino, je dosedajni ministrski predsednik Bruce predal posle svojemu nasledniku Scullinu, voditelju delavske stranke. S tem je dobila delavska vlada na Angleškem zopet novo oporo.

Pred levičarsko vlado v Franciji. Izprememba vlade na Angleškem in prihod delavske vlade do oblasti je že dosedaj v marsičem izpremenila mednarodne odnose. Zbližanje držav je postalo aktualno vprašanje, s tem se mnogo dela za razorožitev. V tem oziru je najpomembnejši zgodovinski dogodek, ki ga predstavlja sporazum Amerike z Anglijo.

Gotovo je tudi, da bo imela politika delavske stranke, oziroma današnje angleške vlade, vpliv tudi na notranje prilike nekaterih evropskih držav. Znano je, da imamo že dosedaj konkretne primere, kakor je na primer v Litvi ter ojačanje levičarskega režima v Nemčiji, če niti ne govorimo o zgodovinskih izpremembah v Egiptu in o kolonialni politiki angleški vobče.

Med tem je najpomembnejši razvoj političnih razmer v Franciji. Tam pričakujejo levičarsko politiko, katere nosilec utegne biti takozvana »radikalno-socialistična stranka«, ki ji načeluje

znani francoski državnik g. Herriot, ki se je nedavno mudil tudi v Belgradu. Pri tem je pa vsekakor važno dejstvo to, da levičarskega kurza v Franciji, ki bi ga s svojo stranko uvedel Herriot, ni mogoče misliti brez socializma. Do tega kurza more priti samo z njihovo pomočjo, če se hoče, da dobi v Franciji nova vlada levičarsko obeležje.

V zvezi z dogodki, ki čakajo Francijo, je treba zabeležiti eno vest, ki je te dni krožila po svetovnem časopisju, in ki se glasi: Politična komisija radikalno-socialistične stranke je sprejela dnevni red, ki ga je predložil bivši minister za notranje stvari g. Sotan.

Po tem dnevnem redu bo stranka odklonila vsakršno sodelovanje z vlado, ki bi jo podpirale desničarske stranke, to pomeni, da bo stranka ostala še dalje v opoziciji.

Plebiscit v Nemčiji. Nemški nacionalci pod vodstvom Huggerberga so provocirali plebiscit glede Joungovega načrta. Kakor pa vse kaže, bo plebiscit ponesrečen, ker se le malo glasovalcev vpisuje. Ministri so govorili po radiju proti plebiscitu in pozvali nacionalce, naj tudi govore, pa so to odklonili. Državni kancler Müller je rekel v Nürnbergu, da nacionalci hočejo izzvati krizo vlade v korist nekaterim velekapitalistom, da bi oškodovali široke plasti pridobitnih slojev. Za predavanja proti plebiscitu so se ponudili ugledni profesorji, češ, da demokracija in saniranje razmer v Nemčiji zahtevata nadaljevanje pričetih politik.

Madžarska vlada bo odstopila? Madžarski ministrski predsednik grof Bethlen namerava odstopiti s svojo vlado. Bethlen je izjavil, da Madžarska ne bi mogla sprejeti nikakršnih reparacijskih bremen, če bi ji jih reparacijska komisija naložila. V tem primeru bi morala vlada odstopiti. Verjetno je, da bo Bethlenova vlada odstopila, toda le iz taktičnih razlogov. Bethlen bi rad samo razširil vlado, ker postaja opozicija jajčja.

Ustavni boj v Avstriji. Debata o reakcionarnem načrtu za novo avstrijsko ustavo se je v avstrijskem parlamentu pričela. Prvi je govoril vodja opozicije, socialni demokrat dr. Karl Renner. Med drugim je rekel: »Brez obojestranske razorožitve so vse govorice o spremembi ustave navadne deklamacije in tozadevni sklepi kosi papirja. Načrt za novo ustavo izgleda kakor kak protisocialističen zakon 20. stoletja in ne bo se našel socialista, ki bi zanj glasoval. Pogumno bomo vzeli nase, kar nam bo sojeno, ker smo vajeni iti za svoje prepričanje tudi v smrt.« Župan Dunajskega novega mesta, Püchler, je pa dejal: »Če se bo staval ultimati, potem vemo samo en odgovor: Mobilizacija! Mobilizacijski načrti niso za to tukaj, da bi o njih javno razpravljali! Na tem mestu smo že dovolj govorili. Nismo navaden politični klub, temveč bojovníki. Ne bomo javkali in milosti prosili; ne bomo več iztezali rok. Dovolj dolgo smo ponujali roko sporazumu, sedaj pa bo ta roka padla zviška. Ustava, ki nam jo hoče vlada vsiliti, ne pomeni drugega, kakor državljansko vojno. S tem se nas hoče prisiliti, da začnemo boj. Torej, mi ga sprejmemo!«

Vasilij Radoslavov umrl. Bivši bolgarski ministrski predsednik Radoslavov je dne 21. t. m. umrl v Berlinu v izgnanstvu. Ministrski predsednik je bil prvič po izgonu kneza Battenberga med regentstvom Stambulova. Po izvolitvi kneza Koburga se je sprl s Stambulovom. Stambulov je moral 1894 odstopiti, na kar je postal Radoslavov notranji minister v Stojlovem kabinetu. Po volitvah 1900 je postal finančni minister v vladi Ivančeva. Radoslavov je bil Avstriji prijazen; to ga je zavedlo, da se je v svetovni vojni meseca septembra 1925 izrekel za osrednje države. Po izgubi vojne sta bežala Radoslavov kakor tudi kralj Ferdinand Koburg v Nemčijo. Od leta 1920 se je vršil proti njemu in drugim ministrom proces zaradi vojne krivde. Dne 31. marca 1923 je bil Radoslavov obsojen v odsotnosti na dosmrtno ječo in z gubo časti ter na povračilo 32 milijard levov vojne odškodnine. Šele v teku zadnjih mesecev je bil pomiloščen, ne da bi se vrnil v domovino.

Italija protestira. Italijanski poslanik Galli v Belgradu je protestiral v zunanjem ministrstvu zaradi ostre pisave jugoslovanskega časopisja proti

Atentat na italijanskega prestolnaslednika.

V Bruslju je bil izvršen na italijanskega prestolnaslednika atentat. Medtem ko se je prestolnaslednik približeval spomeniku neznanega vojaka, je izstopil iz ljudstva v špalirju mlad človek ter naperil na prestolnaslednika revolver. Ravno v hipu, ko je atentator sprožil revolver, ga je stražnik udaril po roki, da je strel zgrešil cilj. Atenta-

torja so vjeli. Je italijanski študent Derosa. Izjavil je, da je prišel iz Pariza z namenom, da izvrši atentat na prestolnaslednika in s tem opozori svet na strašne razmere, ki vladajo v Italiji. Natančnejše vesti o atentatorju in njegovi politični pripadnosti do trenutka manjkalo.

Dnevne novice.

Stanovanjska zaščita za najemnike in gospodarstvo. Načelo, da se mora vsa »politika« sukati okoli dviga gospodarstva, je lepa in problem, če bi se rešaval tako objektivno, da bi tisti, ki žive v slabih gospodarskih ali socialnih razmerah tudi prišli na račun. Ker pa ni tako, ostaja problem le kopa besed. S prvim novembrom preneha stanovanjska zaščita, če ne izide nov zakon ali se ta podaljša. Socialne razmere delavcev in najemnikov se niso izboljšale, pač pa so hišni posestniki že doslej dobili skoro vso svobodo razpolaganja s stanovanji in vrhu tega še znaten davčni popust. Hišni posestniki si bodo s tem gospodarsko opomogli, njih gospodarstvo bo dobro, a gospodarstvo socialno slabo situiranih najemnikov bo pa še slabše, ker bo zavcelo ob pomanjkanju stanovanj novo podraženje najemnin. Tako gospodarstvo koristi le malemu delu državljanov.

Varujte se provokaterjev! Provokater je človek, ki se hlina kot pristaš gotove ideje ter pomaga posebno ognjevito pri raznih akcijah in demonstracijah kot plačanec koga drugega ali pa, da potem izda vso akcijo in udeležene

osebe. V Pulju na primer so po obsodbi prirediteli demonstracije proti fašizmu in za Jugoslavijo. Kdo bo veroval, da je bilo to iskreno? Zgodilo se je to zaradi tega, da se poveča sovražstvo med obema državama in da se moralno podkrepí umor. Tudi v Zagrebu so se pojavili elementi, ki so škodovali proti Italijanom; pripovedovali so, da je bil v Splitu italijanski konzul umorjen itd., z edinim namenom, da bi demonstracije dobile divjaški značaj proti Italiji in s tem ji politično koristili. V Italiji se pa vrše fašistične demonstracije proti Jugoslaviji na podlagi »grozovitih divjaštev«, o katerih poročajo fašistični provokaterji v Italijo, ki so seveda brezvestna laž. — Tako se ustvarja razpoloženje, ki ga potrebuje tisti, ki hoče novo krvavo vojno.

Neodvisnost univerz. V Beogradu pripravljajo vseučiliški zakon. Kakor poročajo listi, bo novi zakon razmeroma moderen ter bo, kar je zlasti važno, jamčil za neodvisnost vseučilišč, to je upravno avtonomijo in znanstveno neodvisnost. Načelo je torej, če se uresniči, pravilno; pač pa je tudi potrebno povdariti, da je neodvisnost vseučilišč

jalno. Nikakor pa ni pravo sredstvo za zbujanje te zavesti poveljevanje moža, ki je s svojo politiko, dasi je povzročil silne politične in socialne prekucije, morda indirektno povzročil tudi napredek razvoja, zlasti ne, ker ga je njegova lastna država, francoski narod in tudi svetovna zgodovina obsodila.

Vsekakor pa je veliko število mladine, ki se je morala slavnosti udeležiti, dobila od prireditve povsem napačno sliko. Mladina je videla spomenik Napoleona, videla je junaka vojne, torej vzor, ki v današnjih razmerah, ko se po vsem svetu govori in manifestira za mir, ko se opisuje in precenjuje grozovite posledice tudi zadnje vojne, ki so podobne posledicam Napoleonovih vojn. Tak vtis zbuja v mladini povsem drugačne pojme, kakor jih zahteva današnja pacifistična doba, doba mirnega sožitja, doba sporazumevanja, doba mednarodnega miru.

Današnja doba zahteva, da vzgajamo sami sebe v medsebojnem spoštovanju, zlasti pa tudi mladino. Mladina mora dobiti nov svetovni nazor, da niso razni junaki vojne možje bodočnosti, ampak možje bodočnosti morajo postati možje socialne in družabne pravičnosti ter možje mednarodnega miru.

To je pa povsem nov svet.

Ne spominjajte nas na vojne in njih slavo

(Misli.)

V Ljubljani so priredili povodom odkritja spomenika francoskemu cesarju Napoleonu, velike slavnosti, h katerim so pritegnili tudi prebivalstvo, ki ljubi parade, celo vrsto organizacij in šolsko mladino.

Komu je veljala slavnost? Kdo med udeleženci je razumel pomen slavnosti? In kako so razumeli udeleženci to »Napoleonovo slavnost«, o katerem ve celo današnja Francija, da je bil le vojskovodja, da je končno porušil Francijo in da je bil častihlepen mož, ki je hotel Francijo obdržati v svojih rokah s pomočjo nepotizma.

V šoli smo se učili marsikaj o spretnih vojskovodjih. Skoro vsa zgodovina je slonela na zmagah in porazih ter na poveljevanju »junakov«. To je takrat država potrebovala, da je vzgojila v srcih in dušah naroda tedanjim razmeram gospodujočih potrebno čustvenost in ponos na junake krvi, ker so se bali imperijalističnih napadov od drugod ali pa so sami imeli take namene.

Razumljivo je, da mora vsak narod imeti neko zavest zato, da se v tej zavesti dviga kulturno in soci-

Italiji z ozirom na umor Gortana. V tem pogledu smo mnenja, da se krivica in nasilstvo ne more popraviti z diplomatsko intervencijo. Nekoliko drzen je tak korak, ki hoče zadušiti pravice javne morale.

Nemčija je dala užigalični monopol švedskemu trustu za 125 milijonov dolarjev. Nemčija začne vračati posojilo 1939. leta po 12 milijonov v petdesetih letih. Če najame cenejše posojilo, ga sme vrniti obenem trustu. Cene užigalicam se znižajo od 30 na 25 fenigov. U Rusiji je ta kupčija zbudila veliko nejevoljo, ker Rusija ne bo mogla več dobavljati Nemčiji vžigalic. Tudi Litovska da monopol užigalic v najem tej družbi za 24 milijonov dolarjev.

Macdonald se vrača v Evropo. Glede svojega potovanja je Macdonald izjavil na poslovnem večeru pri predsedniku kanadske vlade, da je bil cilj njegovega potovanja, da ustvari prijateljsko atmosfero in napravi konec ameriško-angleški tekmi v pomorskem oboroževanju. Dogovori so taki, da ne vežejo, kar bo omogočilo sporazum na londonski pomorski razorožitveni konferenci.

Nadir Khan je poslal sovjetski vladni noto, s katero jo obvešča, da je prevzel vladno v Afganistanu in jo prosi za naklonjenost. V imenu sovjetske vlade je poslal komisar za vzhodne dežele, Karaham, novemu afganskemu kralju odgovor, s katerim priznava njegov nastop vlade in ga zagotavlja, da bodo sovjeti tudi napram njemu gojili prijateljstvo.

V severozahodnih čeških premo-govnih revirjih je izbruhnilo mezno gibanje, ki ga skušajo komunisti izrabiti za divje stavke pri posameznih podjetjih. V Brúxu se je vršila konferenca strokovne rudarske jednote, ki se je udeležilo 30 delegatov od 11 rudnikov. Konferenca obsoja neodgovorno hujškanje komunistov, ki pogajanju zelo škodujejo, kakor tudi štrabherstvo narodnih socialistov. Pogajanja med podjetniki in strokovno rudarsko jednoto obetajo privedi do uspeha.

Stalin zdrav. Vse vesti, češ, da je Stalin nevarno bolan in da se nahaja v sanatoriju Gorki, so neresnične. Stalin se je nahajal samo na 4tedenskem dopustu v zdravilišču Suči na Kavkazu, kjer je uporabljal toplice radi revmatizma, a se je že vrnil v Moskvo, kjer vodi zopet državne posle. Neresnična je tudi vest, da je bil Buharin prognan v Sibirijo, ker opravlja še vedno svojo funkcijo v Moskvi. Enako se demantirajo vesti o kapitulaciji Trockega in o njegovi prošnji za sprejem v stranko. Trocki se nahaja slejkoprej v Carigradu in piše svoje spomine.

Jezero Nemi v Italiji so Italijani v zadnjih dveh letih izpumpali z velikimi sesalkami, ki so delovale noč in dan. Hoteli so na ta način priti do zakladov, ki so se nahajali baje na ladjah-galejah rimskega cesarja Kaligule, ki so bile v tem jezeru potopljene. Jezero so res domala izpraznili po kanalih v reko Tiber, ali o zakladih nikjer ni sledu. Na jezerskem dnu so res našli par precej velikih galej, ladij na vesla, ki pa so na zraku skoraj čisto razpadle. kakih dragocenosti pa se ni našlo, komaj da se je moglo razločiti, kako so te ladje napravljene. Pač pa so se že pokazale slabe posledice tega podjetja: Prej lepa in slikovita okolica, je privabila vsako leto dosti tujcev, ki so si zgradili svoje vile. Zdaj pa je z izsušenjem jezera zgubil ves kraj svojo dražest. In poleg tega se je še pojavila malarija radi številnih luž, ki so ostale po dnu jezera. Domačini in tuji sedaj v paničnem strahu beže iz tega kraja. To je slika fašistične prevzetnosti, ki pa povsod žanje blamažo.

Petdesetletnica električne žar-nice so proslavili v Ameriki dne 21. t. m. Pred 50 leti je sedaj že nad 80 let stari iznajditelj Tomaž Alva Edison odkril in izdelal prvo žično žarnico. Slavnosti v Greenfieldu se je udeležil predsednik Zedinjenih držav in okoli petdeset učenjakov. Edisonov govor, kakor tudi drugi slavnostni govori so bili govornjeni v radio, tako da je vsa Amerika sodelovala.

Odprava homoseksualnega para-grafa v Nemčiji. V Nemčiji se sedaj sestavlja nov kazenski zakonik. Kazensko-pravni odbor »Reichstaga« je

s 15 proti 13 glasovom črtal člen, s katerim se homoseksualnost kaznuje. Za črtanje so glasovali socialisti, komunisti, demokrati in en član nemške ljudske stranke.

Brezposelnost jetniških paznikov na Švedskem postaja vedno občutnejša. Kaznilnice so od leta do leta bolj prazne. Ena kaznilnica je že dolgo časa čisto prazna, v dveh se nahajata po dva kaznjencev, v dveh po trije in ena, v kateri se nahaja pet kaznjencev, se smatra že za močno zasedeno. Švedi postajajo torej vedno bolj pametni, kar je največ pripisovati uvedbi delne prohibicije.

Hoover za pomorsko razorožitev. Predsednik Zedinjenih držav je govoril v Louisvillu. Povdaril je, da potrebuje država 20 milijonov dolarjev na leto za regulacijo rek in jezer v svrhu pospeševanja poljedelstva. Ta znesek bo treba kriti v bodoče iz izrednih dohod-

Obrov:

Letošnja bilanca KODESA.

(Nadaljevanje.)

Naslednja postavka, ki ji je treba posvetiti več pozornosti, so dolžniki v oddajališčih z zneskom 1.960.954 D. Napram lanskemu letu so narasli za 67.000 in napram predlanskemu za 79.000 Din. Vsa sreča je, da je ogromna večina te svote sestavljena iz rednih mesečnih dolžnikov. Kritikovati bi tudi ne bilo onih dolžnikov, ki so za kak mesec z odplačilom zaostali vsled trenutnih finančnih nepravil, vsled kakih neizplačil v rodbini ali vsled bolezni. Na vsak način imajo pa nadzorstveni organi dolžnost, pri vsaki priliki ukreniti temeljit pregled dolžnikov in za vsako ceno izterjati one posameznike, ki svojega dolga redno ne odplačujejo, čeprav bi jim njihov finančni položaj kolikor toliko omogočal.

Zadružne organizacije tujih držav že iz principa blaga nikomur ne kreditirajo, to pred vsem iz vzgojnega stališča. Če je kredit na lahek način omogočen, se zgodi prav često, da je konzument prekasno opozorjen, da njegovi dohodki ne pokrivajo vsaj približne eksistence. Mesto, da bi v pravem času poskrbel, da si bodisi z mezdnim gibanjem ali na kak drug način zviša dohodke, pa nasprotno vsled lahkega kreditiranja zaleze v dolgove, iz katerih ne more ven. Slednjič ne more plačati, se skriva pred svojo zadru-go in prične nakupovati proti gotovini življenske potrebščine pri privatnem trgovcu, zadru-go — svojo dobrotnico — pa pusti na cedilu z dolgom, ki ji ga je zapustil. Na ta način nastane za zadru-go dvojna škoda. Na eni strani je izgubila denar, na drugi pa še člana. Prelahka dosega kredita pa vodi poedince tudi sicer k slabim posledicam. Marsikdo bi opustil nakup tega ali onega nenajnujnejše potrebne artikla, če bi moral zakupljeno vsoto takoj poravnati; tako pa ker ga dobi na kredit, ga vzame, čeravno mu to pri kasnejši poravnavi računa dela večje ali manjše preglavice. In zadru-ga mesto, da vzgaja svoje člane k solidnosti

kov. Razorožitev na morju pomeni prihranek, ki naj se nakloni produktivizaciji zemlje. Ničesar bi ne bilo lepšega, je rekel končno Hoover, kakor če bi se moglo izpremeniti orožje v pluge.

Italijanski prestolnaslednik Umberto se poroči z belgijsko princezino Marijo Jozefo.

Zračno letalo za potnike. V Nemčiji so zgradili veliko letalo, ki ima prostora za 150 oseb. Peturna poizkušnja vožnja se je dobro obnesla.

Prelat — morilec. Iz Kovna poročajo, da je tamkajšnje okrožno sodišče obsodilo prelata Olzanka na osem let zapore radi umora neke njegove prijateljice. 52 letni duhovni oče pa ima baje na drugi strani velike zasluge glede razširjenja prosve, vsled česar so mu dve leti »šenkali« in bo delal pokoro samo šest let.

in štedljivosti, jim še sama odpira pota, ki so s to njeno misijo v absolutnem navzkrižju.

Pri nas je zaenkrat težko misliti, da bi se dalo s kreditiranjem čez noč prelomiti. Vsa privatna trgovina kreditira in to po največkrat daleko preko svojih moči, kar kažejo številni razglasi konkurzov v »Uradnem listu«. Jasno je, da pri hudi tekmi za vsakega kupovalca tudi zadruge ne morejo na mah svojega zadržanja preduragati. Absolutno si pa morajo vodstva vseh naših zadrug uglediti pot za vzgojno delo glede škodljivosti kreditiranja. Saj je to na koncu tudi finančna potreba, če pomislimo, da ima naša zadru-ga pri članih okoli 2 milijona dinarjev terjatev, ki so po ogromni večini brezobrestne, na drugi strani mora pa za isto višino izposojenega obratnega kapitala plačati mesečno okoli 25.000 Din bančnih obresti. Najmanj kar moremo zahtevati je torej to, da se s strani vseh centralnih, okrožnih in krajevnih funkcionarjev p-dvoji vzgojno delo v smislu takojšnjega plačila nakupljenega blaga, napram onim dolžnikom pa, ki zaostajajo z odplačevanjem dolga več kakor en mesec, je pa treba neglede na ugovore uveljaviti načelo, da se jim priračunajo k dolžnim vsotam take obresti, kakor jih mora plačevati zadru-ga, to je približno 1% mesečno. Vsa sreča je za našo zadru-go v tem, da so po ogromni večini terjatve zadruge do svojih dolžnikov krite z zadostno garancijo od strani dolžnikov. Po večini je stvar urejena tako, da za vsak kredit jamčita po dva poroka, ali pa da dotični dolžnik podpiše izjavo, da v slučaju neplačila pristaja, da se mu dolg odtegne od plače. V kolikor bi se v kakih podružnicah še dogajali slučaji, da bi ne bila sigurnost terjatev na ta način krita, je pa treba, da nadzorstveni organi in vodstvo zadruge tako postopanje z vsemi razpoložljivimi sredstvi izkoreninijo.

Članska zborovanja „KODESA“.

V soboto, 26. in v nedeljo, 27. oktobra se vrše naslednja redna letna članska zborovanja podružnice Kon-zumnega društva za Slovenijo:

V soboto, dne 26. oktobra:

Dobrava: gostilna Por ob 19. uri.
Lesce: gostilna Katrinek ob 17. uri.
Radovljica: v prodajalni ob 19. uri.

V nedeljo, dne 27. oktobra:

Zasip: dvorana Gasilnega društva ob 10. uri.
Gorje: v Zadr. domu ob 15. uri.
Koroška Bela: gostilna Zvab ob 19. uri.

Kultura.

Knjige »Cankarjeve družbe«.

Knjige »Cankarjeve družbe« so, dotiskane, Slovenski proletarijat je s tem, da je preko svojih strokovnih organizacij in »Svobode« ustanovil družbo ter nato s pristopanjem vanjo omogočil njen obstoj, najsi najneje dokumentiral svojo kulturno aktivnost, ki jo moramo obudovati tem bolj, če upoštevamo slabe socialne razmere, v katerih živi naše delavstvo. S »Can-

karjevo družbo« ni postavil samo najlepšega spomenika Ivanu Cankarju, temveč je omogočil tudi izdajanje pravih proletarskih znanstvenih in lepopisnih knjig, ki naj tvorijo temelji delavske kulture. Že z letošnjimi deli je družba po kakovosti prekosila slične meščanske ustanove in upravičen je naš up, da jih bo prekosila v bodočnosti tudi glede števila članstva. Treba je samo, da družba ostane na začrtani poti, da varuje tisto strogo načelnost in brezkompromisnost, ki odlikuje vso prvo edicijo. Za leto 1930. je izdala družba štiri

knjige: Koledar, Cerkvenikov socialni roman »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«, prevod J. Londonove zbirke »Mož z brazgotino« in v posebni knjižici dve popularno znanstveni razpravi (Dr. Dragotin Lončar »Kako je nastalo današnje delavstvo« in Filip Uratnik »Prebivalstvo in gospodarstvo Slovenije«).

1. Koledar.

Vsakoogar bo pač najbolj zanimal koledar, ki je izšel v prav lepi opremi. Na 164 straneh je zbrane mnogo raznovrstnega čtiva iz vseh področij, tako da bo vsak čitatelj prišel na svoj račun. Radi svoje pestre vsebine bo postal koledar vademekum slovenskega delavca.

Pri samem koledarju je treba predvsem pohvalno omeniti dejstvo, da je izšel brez — svetniških imen. To ni samo gola in brezpomembna demonstracija, temveč tista načelnost, ki gre preko vse tradicije do cilja! Posameznim mesecem je napisal gesla naš pesnik Mile Klopčič; izredno posrečena so gesla za april, maj in september, manj dobra za julij in avgust.

Pri naštevanju člankov in esevjev naj se omejimo samo na najvažnejše. Uvodni članek »Pogled v svet«, ki je zelo skrbno sestavljen, nas seznaja s političnimi razmerami v posameznih državah. Odloček pisma Maksima Gorkega »O proletarski umetnosti« nam pove, katero umetnost imenujemo proletarsko. Ivan Kreft nam opisuje v potopisu »Vtisi iz mojega potovanja« moderno nemško tehniko in industrijo; članek je pisan nadvse živahno in zanimivo in bo gotovo našel mnogo hvaležnih bralcev. V eseju »Cankar — priroda — alpinizem« nam podaja dr. H. Tuma nekatere zanimive podrobnosti iz Cankarjevega življenja, nato pa govori o razmerju delavstva do prirode, skušajoč ga navdušiti zanjo. Dva članka sta posvečena vzgoji (z mnogimi slikami).

Ostali članki so manjši po obsegu in obravnavajo večinoma snov iz prirodpisa, zemljepisa in moderne tehnike; povsod pa služijo v ponazorilo skrbno izbrane slike.

Književne prispevke so poslali sledeči domači pesniki in pisatelji: Tone Seliskar, Čulikovski, Mile Klopčič, France Kozar, Ivan Vuk in Nace Mihevc. Vsi ti prispevki so dobri, snov zanje je zajeta iz proletarskega življenja. V prevodu je objavljena novela rano umrlega češkega proletarskega pisatelja J. Wolkerja »O milijonarju, ki je ukradel sonce«, dalje znanega češkega satirika Haska »Na povratku iz Rusije v domovino«. Anatole France je zastopan z izredno dobro novelo »Edmeja ali dobrotelost na pravem mestu«. Nadalje je objavljenih nekaj pesmi Alfonza Petzolda (z življenjepisom) itd.

Največjo pažnjo je posvetilo uredništvo slikam in reči moramo, da je njih izbira in namestitve v tekst prav posrečena. Največ slik služi člankom in ponazorilo, obsega pa koledar razen njih tudi mnogo umetniških slik. Če pomislimo, kako redko se nudi delavcu prilika, da vidi res dobro sliko, marmar biti uredništvu hvaležni, da jih je objavilo; prav tako pa seveda tudi našim umetnikom, ki so jih dali na razpolago. Izmed domačih upodablajočih umetnikov so zastopani: Tine Kos (fotografije kipov in reliefov), Ivan Čargo (portret M. Gorkega), oba Vidmarja (pokrajina v olju in žene), Hinko Smrekar (karikature Cankarja), Miha Maleš, D. Serajnik, Ivan Kos (lesorez), Vrečec, Rajko Subic ter Niko Pirnat (tri izredno posrečene satirične slike iz slovenske sodobnosti). — Koledar seznaja čitatelja tudi z deli svetovnih proletarskih upodablajočih umetnikov: George Grosz, Käthe Kollwitz (z življenjepisom), A. Federmann, Masarel, Ernst Neuschul in Hanz Grundwig. — Nadalje prinaša koledar več fotografij Ivana Cankarja, portrete M. Gorkega, Uptonia Sinclairja, fotografijo Henryja Barbussa, autoportret Tineta Kosa ter Pirnatov kip Volstega. — Platnice krasi zelo uspela fotomontaža, predstavljajoča delavca sredi modernih fabriških naprav.

Na vsem koledarju mi ni bilo samo nekaj všeč, namreč jezik v nekaterih člankih, zlasti še v prevodih. Da v tem oziru marsikaj ni prav, je razumljivo sprito hitrega dela; drugo leto pa naj uredništvo tudi jeziku posveti vso pažnjo.

Talpa.

(Dalje prihodnjik.)

Marlbor.

»Pohujšanje v dolini Šentflorjanski« od Ivana Cankarja se igra za delavstvo v gledališču v soboto zvečer, dne 26. t. m. kot posebna delavska predstava, pri zelo znižani vstopnini: sedeži v ložah po 12 Din, v parterju 10 Din, na balkonu 8 Din, na galeriji 6 Din, stojišče v parterju 3 Din, stojišče na galeriji 2 Din. Delavci, ne zamudite te redke prilike, da boste imeli za mal denar izreden umetniški užitek ter si pravočasno preskrbite vstopnice v upravi »Delavske politike« na Ruški cesti ali v obratih pri delavskih zaupnikih.

Zakaj se ne uvede davek na nezazidane parcele? Kako je ta davek za naše mesto potreben, vedo najbolje oni, ki bi radi v mestu gradili, pa nimajo potrebnega sveta. Medtem pa je v mestu vse polno večjih in manjših zemljič, ki naravnost kriče po zazidavi, ker kvarijo lice mesta. Saj ni skoraj niti ene ulice, ki bi bila kompletna, četudi je strnjena zazidava predpisana. Te številne parcele sicer ne donajajo skoraj ničesar, razen koruze, ki jo goje sredi mesta; toda paraziti krčevito držijo parcele in jih ne dajo iz rok, pa tudi

Čisto nič Vas ne stane

ako si ogledate mojo bogato zalogo vseh vrst blaga za moške in damske obleke in plašče. Letos prav posebno lepa izbira palmerstonov, dublov in velurjev. K vsakemu blagu imam tudi primerno krzno za obšivek

Kljub zmernim cenam tudi na obroket

L. Ornik / Maribor, Koroška c. 9

sami nočejo graditi. Cene, kateri se zahtevajo celo v postranskih ulicah, kjer ni prav nobenega prometa, so naravnost strašne. Tako se n. pr. zahteva v Cvetlični ulici kar 100 Din za kvadratni meter. Lahko bi človek mislil, da spekulanti ne želijo prodajati in zato cene navijajo. Toda temu ni tako. Vojni dobičkarji, ki so za bogatelo nakupili hiše in tudi gradbene parcele, mislijo, da je sedaj za nje napočila zlata doba, ker je stanovanjska zaščita prenehala in da bodo sedaj ljudje zidali in zato bodo morali kupiti parcele za vsako ceno. Mi smo že davno svarili pred takimi iluzijami, da se bo namreč gradilo, ko bo stanovanjska zaščita prenehala. Zato je skrajni čas, da se spekulacije z nezazidanimi parcelami preprečijo s tem, da se parcele obdavi v prid mestne občine in sicer na ta način, da se parcele kategorizira in davek mora biti znaten. S tem se doseže dva namena: prvič se ljudi, ki ne zasledujejo drugega namena, kot čimvečjo ceno, to se pravi morda tiskratni profit, prisili, da te gradbene parcele odstopijo za primerno ceno onim, ki bi radi zidali; drugič pa prinese davščina lahko okrog eden milijon letnih dohodkov mestni občini. Ta davek se ne da prevalidi na reveže in ne stane njegovo pobiranje ničesar. B.

Mariborska pivovarna »Union« in njeni delavci.

Maribor, dne 22. oktobra.

Mariborska pivovarna Götz se je predlanskim fuzijonirala z edino večjo pivovarno »Union« v Sloveniji in prešla iz rok rod-bine Götz v območje kapitala nemške banke iz Dunaja. Letošnjo pomlad pa so poslali v Maribor kot nadpivovarja Karola Hasenöhrla, ki bi naj napravil v pivovarni red, kakor da bi oni, ki so doslej vodili pivovarno, tega ne znali. G. Hasenöhrl je res začel temeljito delati red, ter glasovnih spisov pri tem ugotovil, da so po tovarni v vseh kotih, celo v hlevu, ležale cele baterije steklenic piva, ki bi ga aj bili odnašali uslužbenci. Radi tega je Hasenöhrl, da zboljša kontrolo izdajanja piva, dolžil oddajo deputatnega piva uslužbencem le v navadnih steklenicah. Po tem naročilu se uslužbencem ne bi smelo oddajati deputatno pivo v steklenicah s plombo, ki so namenjene za prodajo. Pri neki raciji pa je G. Hasenöhrl našel s sobi delavcev po omara-h za odlaganje oblek polno takšnih steklenic, še po svojem nastopu službe in obdolžil uslužbenca G. Karola Tomažiča, ki je po pivovarni donasal uslužbencem deputatno pivo, da je on kradel pivo.

Delavec Karol Tomažič je nastopil temeljito obrambo in zahteval, da mo pivovarna izplača 14dnevni rok, ker ga je radi gornje neopravičene obdolžitve odpustila brez odpovednega roka. Pivovarna pa je Tomažiča ovadila še policiji radi tatvine

piva s primombo, da ga ovaja, ker je zahteval po odpustu še izplačilo 14dnevnega roka.

Pivovarna »Union« je nato pred sodiščem po svojih zastopnikih, odvetnikih dr. Mühleisen-u in dr. Kupniku, dokazovala, da sofinančni stražniki, ki nadzorujejo v pivovarni promet piva, videl delavca Tomažiča, kako je nosil v žepih pivo v steklenicah s plombo, katerih bi po trditvi nadpivovarja Hasenöhrla po njegovem nastopu službe Tomažič ne mogel imeti, ker so bile odpravljene in jih je toraj moral edino ukrasti. Delavec Tomažič pa je ponudil v svojo obrambo okrog 30 prič, od najnižjih do najvišjih uslužbencev tovarne, v dokaz, da je moral še tudi po nastopu Hasenöhrla donasati zlasti višjim uradnikom pivovarne, posebnosti tudi ravnatelju, dalje časa deputatno pivo v steklenicah s plombami in da so mu uradniki dajali kot nagrado pivo v takšnih steklenicah. Vsi višji uslužbenci pivovarne so potrdili pred sodiščem, da je bil Tomažič vsa dolga leta (8 let) v službi pivovarne vesten, trezen in priden delavec, proti kateremu ni bilo nikdar niti najmanjše sumnje nepoštenosti in da so mu tudi dajali pivo v steklenicah s plombo.

Ko pa je Tomažič dokazal z zaupniki pivovarne, večinoma nemškimi uradniki in nadsladniki, da je povsem nedolžen pri očitku jemanja piva v steklenicah je pivovarna po G. Hasenöhrlu naenkrat iznesla trditve že pri tretji razpravi, da je videl finančni predglednik F. piti Tomažiča neko kalno in grenko pivo iz rezervoarja, ki je še toplo in je tovarna zahtevala za nastalo škodo pri tem nedodelanem pivu 1 Din odškodnine. Tomažič pa je dokazoval, da tudi tega piva ni nikdar jemal in da je priča finančni preglednik, ki je bil svojčas dacar in imel vsled tega v obilju prilike piti, alkoholik ter da mu radi tega ni verjeti in je to tudi dokazal. Okrajno sodišče je Tomažiča kljub temu obsodilo na en dan zapor, a Tomažič se je proti tej sodbi pritožil.

Danes se je vršila pred okrožnim sodiščem vzključna razprava, pri kateri je zopet zastopal pivovarno dr. Kupnik, obtoženega pa je zagovarjal dr. Reisman. Vzključno sodišče je pritožbi delavca Tomažiča ugodilo ter ga oprostil vsake krivde in kazni, češ, da je Tomažič glede obitanih tatvin piva v steklenicah popolnoma dokazal svoje nedolžnost, glede očitka pitja kalnega in grenkega piva iz rezervoarja pa priči finančnemu pregledniku F. z ozirom na gornja izvajanja sploh ni verjeti. Med številnim delavstvom pivovarne »Union« je izzvala oprostitev Karola Tomažiča veliko zadoščenje.

Seja mestnega občinskega sveta, ki bi se bila morala vršiti v četrtek, dne t. m., je bila preklicana.

Plačevanje uslužbenskega davka z znamkami. Delodajalci, ki zaposlujejo povprečno največ do 20 nameščencev, oz. uslužbencev, plačujejo izza 1. okt. t. l. uslužbenški davek z davčnimi znamkami. Plačevanje tega davka z znamkami je zabranjeno državnim in samoupravnim ustanovam, društvom obveznim na javno polaganje računov in onim delodajalcem, ki zaposlujejo

VELIKI LJUDSKI KONCERT

priredi orkester delavskega glasbenega društva »Zarja« v Ljubljani v dvorani delavske zbornice dne 9. novembra 1929. — Začetek ob 8. uri zvečer. — Vstopnina: sedeži po 15, 10, 8, 6 Din, stojišča 3 Din. — Predprodaja vstopnic v pisarni Strokovne komisije in »Svobode«, Miklošičeva cesta (Delavska zbornica).

Delavke in delavci, preskrbite si vstopnice pravočasno. Koncert bo dal najlepše skladbe. — Nastopilo bo 29 godcev ter delavsko pevsko društvo »Cankar« — Naši delavski koncerti morajo biti dobro obiskani.

več kakor 20 oseb. Davčne znamke bodo na prodaj v mestu Mariboru pri blagajni davčne uprave in pri prodajalcih takšnih vrednosti (tobačnih trafikah), izven Maribora pa se bodo dobivale znamke pri vseh oddelkih finančne kontrole. Delodajalec mora ob priliki vsakega izplačila zaslužka nalepiti znamke na označeni prostor knjižnice za uslužbenški davek ter mora znamke s svojim žigom ali lastno-ročnim podpisom uničiti. (Če bi bil dotični prostor v knjižici premajhen, naj se prilepi kos papirja in na tega nalepi znamke. Sicer se te knjižice izpolnujejo kakor do sedaj. Tekom meseca januarja prihodnjega leta morajo prinesiti vsi delodajalci knjižice o uslužbenskem davku k davčni upravi na vpogled.

Okrožni inspektorijat v Mariboru. Izšla je naredba o ustanovitvi okrožnih inspektorijatov, ki bodo dodeljeni banom. Dravska banovina bo imela tak inspektorijat v Mariboru. Njegov delokrog bo obsegal približno ozemlje mariborske oblasti.

Nezgoda pri delu. V ponedeljek je bila sprejeta R. Osimič kot pomožna delavka v tovarno »Kovina« na Tezu pri Mariboru v službo. Pri opravljanju odkazanega dela pri nekem stroju za rezanje pločevine pa je že v četrtek po nesreči prišla z roko pod rezilo, katero ji je odrezalo palec leve roke. Dobro bi bilo, da bi takšne slučaje mero-dajni faktorji preiskali, ali se nudi od strani tovarne na novo vstopivšim delavcem in delavkam dovolj pouka, kako imajo s stroji ravnati.

Pogojno odpušteni kaznjenci. Danes je bilo iz tukajšnje moške kaznilnice 21 kaznjencev (5 Srbov, 4 Hrvati, 12 Slovencev), kateri so imeli večletno kaznen za odslužiti, pogojno odpuščenih.

Tatvina. Viktor Nerač, klepar drž. žel. na koroškem kolodvoru, si je dne 23. t. m. predpoldne prisvojil od neke lokomotive, ki se nahaja v popravilu,

medenino v vrednosti od 200—300 Din in je bil od kolodvorske železniške straže zasačen, aretiran in odpeljan v zapore. Brčas je to napravil iz gmočnih ozirov, kajti on je imel že čez 12 službenih let in je bil drugače zelo priden in zanesljiv delavec.

Borza dela v Mariboru potrebuje nujno 1 elektroinstalaterja, 5 kurjačev, 4 čevljarje, 1 avtomehanika, 4 soboslikarje, 3 tovarniške delavke, 1 podnatakarico, 1 kuharico za gostilno, 5 služkinj, 3 kuharice, 2 pletilki, 1 šiviljsko vajenka, 1 kuharico za v grajsčino. 2 vzgojiteljici.

Cellje.

Sestanek celjskih nacionalnih društev se je vršil v soboto v Narodnem domu. Sestanka se je udeležilo dvaindvajset društev, med drugimi narodna obrana, streljačka družina, Jugoslovanska matica, organizacija jugoslovanskih emigrantov, katoliško prosvetno društvo in Krekova mladina. Na sestanku se je sprejela protestna resolucija zoper puljsko obsodbo in usmrnitev Gortana. Tudi so odposlali kralju telegram, s katerim pozdravljajo novo upravno ureditev države.

Trbovlje.

V nedeljo, dne 20. t. m. je priredilo tukajšnje delavsko kolesarsko društvo prvo kolesarsko dirko. Prvi je prispel na cilj Fric Ledinek, član naše centrale v Mariboru. Drugi Slavko Sušnik iz Zagorja in tretji Slavko Flis iz Trbovelj. Dobili so vsi lepe nagrade in diplome. Dirke so se udeležili kolesarji iz Zagorja, Jurkloštra, Sevnice in Maribora. Iz nepojasnenega vzroka pa so od dirke izostali kolesarji iz Hrastnika. Po dirki se je vršila vinska trgateg pri g. Ani Forte v Trbovljah, katera je jako dobro uspela.

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Eksportna hiša „LUNA“

Maribor, Aleksandrova cesta 19

Najboljša in najcenejša nakupovalnica vseh potrebščin. Otroške nogavice od Din 5.— naprej, moške nogavice od Din 5.— naprej, ženske nogavice od Din 7.— naprej, ženske nogavice s svilenim robom od Din 12.— naprej, prima flor nogavice od Din 17.— naprej. Čipke in klekianpredmeti meter od Din 1.— naprej.

Šolarski nahrbtniki od Din 18.— naprej, šolarske torbice iz najboljšega pivoščenega platna po Din 35.—, šolske mape iz dobrega usnja po Din 65.—, peresniki od Din 3-50 naprej, jopiči za šolarje iz čiste volne od Din 48.— naprej, pletene obleke lastnega izdelka od Din 100.— naprej. Telovadni čevlji vseh velikostih, kakor tudi sandale, otroški čevlji in vseh vrst sobnih čevljev.

Lastna predtiskarija

kakor tudi vsakovrstna preja za vezenje.

Tovarniška zaloga perila in volnenih pletenin

zato pri največji izbiri izredno nizke cene Samoveznice, klobuki, čepice itd. itd.

Jos. Karničnik, Glavni trg 11.

Nabirajte nove naročnike

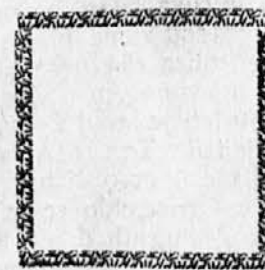

Delavke in delavci!

Kupujte samo pri tvrdkah, ki oglašujejo v »Delavski Politiki«! ...

Ali že uporabljate

„PROJA“ terpentinovo kremo za čevlje!

Dobliva se jo povsod. Dobliva se jo povsod.